

РОЗДІЛ 4

ГОСПОДАРСЬКЕ ПРАВО, ГОСПОДАРСЬКО-ПРОЦЕСУАЛЬНЕ ПРАВО

УДК 346.7:343.535

DOI <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2020-4/16>

ДИСКУСІЙНІ АСПЕКТИ ПОРЯДКУ ЗАДОВОЛЕННЯ ВИМОГ КРЕДИТОРІВ У ЛІКВІДАЦІЙНІЙ ПРОЦЕДУРІ ЗА КОДЕКСОМ УКРАЇНИ З ПРОЦЕДУР БАНКРУТСТВА

CONTROVERSIAL ASPECTS REGARDING THE PROCEDURE FOR SATISFYING CREDITORS' CLAIMS IN THE LIQUIDATION PROCEDURE UNDER THE BANKRUPTCY CODE OF UKRAINE

Богатир В.К., аспірант

Донецький юридичний інститут Міністерства внутрішніх справ України

У статті на основі застосування методів аналізу, порівняння та інших розглянуто положення норм Кодексу України з процедур банкрутства, Закону України «Про акціонерні товариства», погляди вчених та практиків, які стосувалися порядку та черговості задоволення вимог кредиторів у ліквідаційній процедурі банкрутства та під час добровільної ліквідації акціонерного товариства. Переважно підтримано законодавця у питаннях визначення черговості. Виявлено окремі дискусійні аспекти у порядку задоволення вимог кредиторів у ліквідаційній процедурі. Запропоновано законодавцеві підтримати погляди арбітражного керуючого Є. Марченка та обмежити строк розгляду господарським судом вимог конкурсних кредиторів, заявлених після закінчення строку, визначеного для їх подання, виключно протягом судової процедури розпорядження майном боржника. У такому разі будуть подолані окремі колізії законодавства, проте частина кредиторів залишиться невдоволеною. Також порівняльний аналіз законодавства про банкрутство та про акціонерні товариства дав змогу запропонувати законодавцеві у ліквідаційній процедурі вимоги кредиторів банкрута, віднесені до другої черги задоволення (зокрема, вимоги із зобов'язань, що виникли внаслідок заподіяння шкоди життю та здоров'ю громадян, зобов'язань зі сплати страхових внесків на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування та інше соціальне страхування та ін.), віднести до першої черги задоволення вимог кредиторів із коригування номерів інших черг.

Також поставлено питання, на які майбутні дослідження повинні дати відповідь: що робити кредиторам у разі виявлення у керівників чи власників майна банкрута на балансі інших суб'єктів господарювання, в яких вони мають певну частку, після його ліквідації значних грошових коштів (зокрема, і в криптовалюті) та/або майна; до якого суду і з якими вимогами звертатися; яким суддею та за правилами якого судочинства здійснюватиметься провадження та чи здійснюватиметься взагалі та ін.

Ключові слова: банкрутство, боржник, банкрут, ліквідаційна процедура, ліквідатор, суб'єкт господарювання, Кодекс України з процедур банкрутства, черговість задоволення вимог кредиторів.

The authors use the methods of analysis, comparison and others to consider the provisions of the Bankruptcy Code of Ukraine, the Law of Ukraine On Joint Stock Companies, the views of scientists and practitioners concerning the order and priority of satisfaction of creditors' claims in the liquidation procedure in bankruptcy and in the voluntary liquidation of a joint-stock company. The legislator is mostly supported in determining the priority. Some controversial aspects concerning the order of satisfaction of creditors' claims in the liquidation procedure have been revealed. It was proposed to the legislator to support the views of the insolvency officer Ye. Marchenko and to limit the period for consideration by the economic court of the bankruptcy creditors' claims declared after the expiration of the period specified for their presentation, exclusively during the judicial procedure for disposing of the debtor's property. In this case, certain conflicts of law will be overcome, but some creditors will remain unsatisfied. A comparative analysis of the legislation on bankruptcy and on joint-stock companies made it possible to propose to refer the claims of bankrupt creditors in the liquidation procedure, which referred to the second stage of satisfaction (in particular, claims for obligations arising from harm to the life and health of citizens, obligations to pay insurance premiums for compulsory state pension insurance and other social insurance, etc.), to the first stage of satisfaction of creditors' claims with adjustments to the numbers of other stages.

The issues for future studies were raised: what should creditors do if managers or owners of the bankrupt property have significant funds (including in cryptocurrency) and/or property on the balance sheets of other business entities in which they have a certain share; to which court and with what requirements to apply; by what judge and according to the rules of what legal procedure the proceedings will be carried out and whether it will be carried out in general, etc.

Key words: bankruptcy, debtor, bankrupt, liquidation procedure, liquidator, business entity, Bankruptcy Code of Ukraine, priority of satisfaction of creditors' claims.

Постановка проблеми. Провадження у справі про банкрутство відкривається через неспроможність боржника виконати свої грошові зобов'язання перед кредиторами, а ліквідаційна процедура відкривається через неспроможність боржника виконати визнані господарським судом вимоги кредиторів навіть після застосування усіх можливих санаційних заходів та механізмів. Б.М. Поляков наголошує, що у відносинах неспроможності основний інтерес – публічний, спрямований на відновлення платоспроможності боржника і збереження господарюючого суб'єкта. Однак приватний інтерес – погашення зобов'язань кредиторів не зникає, а враховується у вигляді спільного інтересу. Якщо приватний інтерес ігнорується, то втрачається зміст відносин неспроможності, бо тоді держава встановлює заборону на банкрутство. Якщо ж

надати свободу приватному інтересу, то постраждають економіка і кредитори. Отже, публічний і приватний інтереси мають підпорядковуватися спільному інтересу [1, с. 14]. Виходячи із цього, у ліквідаційній процедурі превалює приватний інтерес кредиторів. Усі заходи, спрямовані на відновлення платоспроможності боржника, а отже, і на забезпечення та реалізацію публічного інтересу, результату не дали. Проте діяльність кредиторів – контрагентів боржника є господарською, що передбачає реалізацію значної кількості як приватних, так і публічних інтересів. Кредитори – органи пенсійного забезпечення, податкові органи, Фонд соціального страхування України (далі – ФСС України) – більшою мірою утворені та діють із метою реалізації публічних інтересів. Не менш вагомий публічний інтерес реалізується під час відшкодування за

рахунок банкрута витрат державного бюджету України, понесених унаслідок виплат за рішенням ЄСПЛ та ін. Тобто наявність вагомих публічних інтересів у ліквідаційній процедурі відкидати не можна, навіть якщо видається, що головним завданням цієї процедури є задоволення приватних інтересів кредиторів.

Справедливе задоволення вимог кредиторів – це те, заради чого останні ініціюють справу про банкрутство. Законодавство про банкрутство побудоване так, що процедура банкрутства є продовженням виконавчого провадження, тобто останнім шансом для кредиторів отримати задоволення своїх вимог. Справедливість задоволення вимог кредиторів забезпечується існуванням черговості задоволення вимог кредиторів, що дає змогу погашати передусім соціально важливі вимоги [2, с. 25]. З іншого боку, зробити так, щоб грошей від реалізації ліквідаційної маси вистачило для задоволення вимог усіх кредиторів, урядється вкрай рідко. Можливо, навіть ніколи. В іншому разі не ініціювалося б провадження про банкрутство, а під час нього не було б відкриття ліквідаційної процедури. Тому, у будь-якому разі, хтось із кредиторів буде не задоволений роботою ліквідатора, хтось підозрюватиме його у змові з іншими кредиторами своєї черги чи попередніх черг. А в когось із кредиторів узагалі будуть претензії до законодавця стосовно справедливості визначення черг та вимог у них саме у тому вигляді, що є чинним сьогодні.

Стан дослідження. Загалом правове регулювання відносин між учасниками процедур банкрутства досліджувалося українськими економістами та юристами, зокрема і господарниками. Зокрема, можна назвати таких учених, як О. Беяневич, А. Бутирський, В. Джунь, Є. Марченко, Є. Петров, Б. Поляков, Ю. Чорна та ін. Проте нетривалий час дії Кодексу України з процедур банкрутства (далі – КУЗПБ) вимагає проведення додаткових досліджень.

Постановка завдання. Ураховуючи викладене вище, завданням статті є виявлення дискусійних аспектів порядку задоволення вимог кредиторів у ліквідаційній процедурі, пошук та пропозиція напрямів їх усунення.

Виклад основного матеріалу. Абзацом другим частини третьої статті 61 «Повноваження ліквідатора» КУЗПБ визначено, що кошти, які надходять під час проведення ліквідаційної процедури, зберігаються на ліквідаційній рахунок боржника. Після оплати витрат, пов'язаних із проведенням ліквідаційної процедури, та сплати основної і додаткової винагороди арбітражного керуючого здійснюються виплати кредиторам у порядку черговості, встановленому КУЗПБ [3]. Черговість задоволення вимог кредиторів визначено однойменною статтею 64 КУЗПБ. Усього передбачено шість черг [3]. Потрібно окремо розглянути вимоги кожної черги.

Законодавець передбачив погашення банкрутом у першу чергу заборгованості боржника перед своїми працівниками (зокрема, і тими, що звільнилися) із зарплати, додаткових та інших доплат, виплат і відшкодувань, соціальних та інших виплат та будь-яких інших заборгованостей перед працівниками незалежно від того, чи працював працівник, чи знаходився на простой. Головним критерієм є відсутність вини працівника у тому, що він не виконував роботу у робочий час. Також у першу чергу банкрут відшкодовує витрати державного бюджету України, понесені внаслідок виплат за рішенням ЄСПЛ. Очевидно, що ця норма з'явилася нещодавно у розвиток інших нормативних положень щодо прагнення України увійти до родини держав з європейськими цінностями та гарантування дотримання прав людини і виконання рішень міжнародних судових інстанцій, і чи не в першу чергу – ЄСПЛ. Це тим більше разюче підкреслює різницю з правом і законодавством РФ, яка нещодавно національне законодавство поставила вище міжнародного і відмовилася виконувати частину рішень ЄСПЛ (можливо, це пов'язано з витратами, адже, за даними Рахунко-

вої палати РФ, у 2019 році було сплачено 1,1 млрд рублів за 1 240 рішеннями ЄСПЛ, а керівництво держави стверджує, що виконує усі рішення ЄСПЛ [4]). Зрозуміло, що виплати на користь громадян України, осіб без громадянства та громадян (підданих) інших держав здійснюються державою Україна, яка прогнала спір у ЄСПЛ, за рахунок державного бюджету. Але вони будуть покладені на банкрута, якщо саме він винен у порушенні основоположних прав та/або свобод людини і громадянина, що призвело до судового розгляду в ЄСПЛ та задоволення ним позову. Тобто між банкрутом та справою у ЄСПЛ має існувати прямий причинно-наслідковий зв'язок, який потребує пояснень, зокрема і конкретизації у КУЗПБ.

Вимоги кредиторів за договорами страхування погашаються у першу чергу в силу додаткового тиску на банкрута та впливу на відносини у процедурі ліквідації з боку спеціального законодавства про страхування та раніше взятими на себе банкрутом зобов'язання, закріплені господарсько- та цивільно-правовими договорами про страхування і похідними від них. Судові та позасудові витрати, пов'язані з провадженням у справі про банкрутство, проведенням призначеної рішенням господарського суду аудиторської перевірки боржника (банкрута) з оплатою за рахунок коштів кредиторів, також погашаються у першу чергу.

Зобов'язання, що підлягають задоволенню у першу чергу, прописано найбільш повно і ретельно. Можливо, це зроблено і через те, що кредитори за цими зобов'язаннями мають найвищі шанси повернути всі або частину своїх коштів із ліквідаційної маси банкрута.

У другу чергу задовольняється менша кількість вимог, зокрема вимоги громадян, які зазнали шкоди здоров'ю через дії боржника (банкрута), а також вимоги ФСС України та Пенсійного фонду України [3]. У цьому зв'язку може виникнути питання: чому вимоги сучасних працівників мають пріоритет перед вимогами працівників, які працювали давно та отримують пенсійні виплати? Адже вимоги перших задовольняються у першу чергу, а других – у другу.

Схоже поставленому вище питання може виникнути і стосовно третьої черги задоволення вимог кредиторів. У третю чергу задовольняються: вимоги щодо сплати податків і зборів (обов'язкових платежів); вимоги центрального органу виконавчої влади, що здійснює управління державним резервом [3]. Виходить, що збори до ФСС України та Пенсійного фонду України мають для держави пріоритет перед збором податків.

Вимоги кредиторів, не забезпечені заставою, задовольняються у четверту чергу [3]. Тобто задоволення абсолютної більшості вимог кредиторів віднесено аж на четверту чергу. Є велика ймовірність, що грошей банкрута, отриманих від продажу ліквідаційної маси, не вистачить на відшкодування вимог звичайних кредиторів. Але й на цьому черга не завершується.

Стосовно двох останніх черг питань виникати не повинно. Внески до статутного капіталу підприємства робилися членами трудового колективу добровільно, цілями було збереження власного робочого місяця, підвищення доходів підприємства, отримання дивідендів та інше, спрямоване на отримання певних матеріальних переваг. А тому від'ємний результат роботи виправдовує ризиковий характер підприємницької діяльності. Стосовно шостої черги задоволення вимог кредиторів складається враження, що законодавець просто перестраховався і відніс туди «інші вимоги», тобто будь-які можливі вимоги будь-яких інших осіб, що можуть виникнути на законних підставах та не включені до інших випадків.

Ю.В. Чорна у дисертаційній роботі довела, що системи банкрутства багатьох держав світу, як і вітчизняна, формувалися шляхом запозичення та адаптації правового інструментарію конкурсного законодавства зарубіжних

країн, зокрема таких, як США, Велика Британія, ФРН та Франція, а система банкрутства Японії є прикладом практичної реалізації принципу розподілення боржників за величиною як показника гнучкості конкурсного законодавства, що є ознакою ефективної системи банкрутства [5, с. 11]. Стосовно Японії, очевидно, мається на увазі запровадження диференціації боржників з урахуванням розміру боргів перед ними.

Є.В. Петров нагадує, що вимоги, які не задоволені через відсутність майна юридичної особи, що ліквідується, вважаються погашеними [6, с. 146]. На останнє вказує частина сьома названої вище статті 64 КУЗПБ [3].

Викладене вище породжує постановку декількох питань. З одного боку, банкрут ліквідується, тому кредиторам буде нікому пред'являти вимоги. З іншого боку, постає питання: що робити у разі, якщо після ліквідації банкрута у його колишніх керівників чи власників майна на банківських рахунках чи у готівковій формі раптом з'являться достатньо великі суми грошей або з'явиться коштовне майно? Вимоги кредиторів вважаються погашеними, банкрута у правовому полі України вже не існує. Якщо стосовно колишніх керівників чи власників майна банкрута було порушено кримінальне провадження за підозрою у розкраданні грошей банкрута, то виникає питання, до кого кредиторам, вимоги яких не було повністю або частково задоволено, пред'являти нові чи ті самі вимоги, за якою формою, ким, тобто яким судом та ким із суддів, і в якому порядку розглядатимуться нові/старі вимоги кредиторів. І стосовно останніх незрозуміло, чи можна по відношенню до них застосовувати термін «колишні кредиторіи»?

Наведена вище ситуація не виглядає фантастичною через достатню відкритість світової банківської системи [7; 8], повноцінне функціонування у багатьох державах світу ринку криптовалют [9; 10], розвиненість та постійне вдосконалення способів скоєння злочинів у сфері економіки тощо.

Із цією ситуацією має схожість і інша, на яку вказує арбітражний керуючий Є. Марченко. Вона пов'язана з так званими «відкладеними вимогами», тобто вимогами конкурсних кредиторів, заявленими після закінчення строку, встановленого для їх подання [11, с. 49]. У силу положень частини третьої статті 60 та абзацу вісімнадцятого частини першої статті 61 КУЗПБ складається враження, що до повноважень ліквідатора зі дня його призначення прямо відносять зобов'язання з ведення реєстру вимог кредиторів. Однак такий висновок не може бути, на думку практика, однозначним за умови наявності значної кількості факторів [11, с. 50]. А отже, вимоги конкурсного кредитора, заявлені уже в ліквідаційній процедурі, навряд чи будуть задоволені. КУЗПБ прямо не передбачено здійснення господарським судом та ліквідатором у процедурі ліквідації банкрута повноважень щодо розгляду заяв конкурсних кредиторів із грошовими вимогами до боржника. У зв'язку із цим Є. Марченко робить висновок, що у разі заявлення конкурсними кредиторами грошових вимог до боржника в межах судової процедури ліквідації банкрута, за існуючих умов процедура розгляду таких вимог, внесення відомостей про таких кредиторів до реєстру вимог кредиторів та, відповідно, задоволення (погашення) зазначених вимог є можливою шляхом застосування аналогії закону, що за наявності певних чинників може призвести до неоднозначного застосування закону. Для уникнення появи колізії практик пропонує обмежити строк розгляду господарським судом вимог конкурсних кредиторів, заявлених після закінчення строку, визначеного для їх подання, виключно протягом судової процедури розпорядження майном боржника [11, с. 53]. У такому разі колізія буде подолана, проте кредитори, які не заявили вимоги до боржника протягом процедури розпорядження його майном, пізніше не зможуть цього зробити, й їхні

вимоги залишаться незадоволеними, а підсумком співпраці з боржником (банкрутом) буде отримання збитків на суму цих не заявлених у строк вимог.

З іншого боку, пропуск на початкових стадіях процедур банкрутства строку на заявлення вимог до боржника є провиною самого кредитора в особі його менеджменту або юридичної служби (у будь-якому разі це буде свідченням неякісної правової роботи на підприємстві). Усі кредитори одного боржника, по суті, є конкурентами у черзі на задоволення своїх вимог щодо повернення своїх грошей. Інші конкурсні кредитори вимоги заявили своєчасно та з дотриманням вимог КУЗПБ і спеціального законодавства. Щодо висловленого можна навести сформульовані вченими-господарниками принципи правового інституту банкрутства, якими запропоновано вважати:

- ідею конкурсу кредиторів;
- процедурний порядок задоволення вимог кредиторів;
- узгодженість нормативних приписів права із суміжними інститутами права [12, с. 7; 13, с. 7–8].

Під час розгляду порядку задоволення вимог кредиторів у ліквідаційній процедурі слід звернути увагу на черговість задоволення вимог кредиторів та акціонерів акціонерного товариства (далі – АТ) під час його добровільної ліквідації. Статтею 88 «Ліквідація акціонерного товариства» Закону України «Про акціонерні товариства» передбачено можливість добровільної ліквідації АТ за рішенням загальних зборів акціонерів, у т. ч. у зв'язку із закінченням строку, на який товариство створювалося, або після досягнення мети, з якою воно створювалося. А статтею 89 «Розподіл майна акціонерного товариства, що ліквідується, між кредиторами та акціонерами» Закону України «Про акціонерні товариства» встановлено дев'ять черг задоволення вимог [14].

Виплати кредиторам АТ передбачено у перших чотирьох чергах. Інші п'ять черг стосуються виплат акціонерам. У цілому наведені чотири черги виплат кредиторам АТ у чомусь мають схожість із чергами задоволення вимог кредиторів у ліквідаційній процедурі, проте мають і певні відмінності. Для наочності та спрощення проведення порівняльного аналізу та полегшення візуального сприйняття можна скласти порівняльну таблицю (табл. 1).

Як наочно видно з таблиці, є певні співпадіння. Так, вимоги щодо сплати податків і зборів (обов'язкових платежів) в обох випадках задовольняються у третю чергу. У четверту (останню) чергу для задоволення вимог кредиторів у разі добровільної ліквідації АТ задовольняються усі інші вимоги кредиторів. Цій черзі кореспондують IV–VI черги ліквідаційної процедури банкрутства, що включають вимоги кредиторів, не забезпечені заставою; вимоги щодо повернення внесків членів трудового колективу до статутного капіталу підприємства та всі інші вимоги, не включені до попередніх черг.

Натомість є й певні відмінності. Так, вимоги кредиторів, забезпечені заставою, у разі добровільної ліквідації АТ задовольняються у першу чергу (у таблиці вони виділені напівжирним курсивом та підкреслені), а в ліквідаційній процедурі банкрутства вони взагалі відсутні. Майно боржника, забезпечене заставою, взагалі не включається до ліквідаційної маси, а вимоги таких кредиторів (забезпечених) погашаються до погашення усіх інших вимог, що поділені на шість черг. Мабуть, така ситуація виглядає логічною і має залишатися у законодавстві та на практиці й надалі. Також серед відмінностей слід звернути увагу на те, що у ліквідаційній процедурі банкрутства у першу чергу переважно задовольняються вимоги працівників боржника, тоді як разі добровільної ліквідації АТ вимоги працівників, пов'язані з трудовими відносинами, задовольняються у другу чергу. І навпаки, вимоги щодо відшкодування шкоди, заподіяної каліцтвом, іншими ушкодженнями здоров'я або смертю, задовольняються у разі добровільної ліквідації

Порівняльна характеристика черг задоволення вимог кредиторів у ліквідаційній процедурі банкрутства та у разі добровільної ліквідації АТ

Черга задоволення вимог кредиторів у ліквідаційній процедурі банкрутства		Черга задоволення вимог кредиторів при добровільній ліквідації АТ	
№ черги	Зміст вимог	№ черги	Зміст вимог
I	– вимоги щодо виплати заборгованості із заробітної плати працюючим та звільненим працівникам банкрута, грошові компенсації за всі невикористані дні щорічної відпустки та додаткової відпустки працівникам, які мають дітей, інші кошти, належні працівникам у зв'язку з оплачуваною відсутністю на роботі (оплата часу простою не з вини працівника, гарантії на час виконання державних або громадських обов'язків, гарантії і компенсації під час службових відряджень, гарантії для працівників, які направляються для підвищення кваліфікації, гарантії для донорів, гарантії для працівників, які направляються на обстеження до медичного закладу, соціальні виплати у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності за рахунок коштів підприємства тощо), а також вихідна допомога, належна працівникам у зв'язку з припиненням трудових відносин, та нараховані на ці суми страхові внески на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування та інше соціальне страхування, у тому числі відшкодування кредиту, отриманого на ці цілі; – вимоги щодо виплати заборгованості з компенсації збитків, завданих державному бюджету України внаслідок виконання рішень ЄСПЛ, постановлених проти України; – вимоги кредиторів за договорами страхування; – витрати, пов'язані з провадженням у справі про банкрутство в господарському суді; – витрати кредиторів на проведення аудиту, якщо аудит проводився за рішенням господарського суду за рахунок їхніх коштів	II	– вимоги працівників, пов'язані з трудовими відносинами, вимоги автора про плату за використання результату його інтелектуальної, творчої діяльності
II	– вимоги із зобов'язань, що виникли внаслідок заподіяння шкоди життю та здоров'ю громадян, шляхом капіталізації у ліквідаційній процедурі відповідних платежів, у тому числі до ФСС України за громадян, які застраховані в цьому фонді, у порядку, встановленому КМУ, зобов'язань зі сплати страхових внесків на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування та інше соціальне страхування, крім вимог, задоволених позачергово, з повернення невикористаних коштів ФСС України, а також вимоги громадян – довіритель (вкладників) довірчих товариств або інших суб'єктів підприємницької діяльності, які залучали майно (кошти) довіритель (вкладників)	I	– вимоги щодо відшкодування шкоди, заподіяної каліцтвом, іншими ушкодженнями здоров'я або смертю, та вимоги кредиторів, забезпечені заставою (виділення наше – В.Б.)
III	– вимоги щодо сплати податків і зборів (обов'язкових платежів); – вимоги центрального органу виконавчої влади, що здійснює управління державним резервом	III	– вимоги щодо податків, зборів (обов'язкових платежів)
IV	– вимоги кредиторів, не забезпечені заставою	IV	– усі інші вимоги кредиторів
V	– вимоги щодо повернення внесків членів трудового колективу до статутного капіталу підприємства		
VI	– інші вимоги		

АТ у першу чергу, а під час ліквідаційної процедури банкрутства вимоги із зобов'язань, що виникли внаслідок заподіяння шкоди життю та здоров'ю громадян, погашаються у другу чергу. Із цього приводу вище вже піднімалися питання, чому вимоги працівників, що працюють або працювали до останнього моменту у банкрута, погашаються у першу чергу, а вимоги працівників, які не працюють відносно давно та отримують пенсію і регресні виплати у зв'язку з інвалідністю, погашаються у другу чергу (зрозуміло, опосередковано через ФСС України). До цього питання можна додати питання, чому шкода, завдана життю чи здоров'ю працівників, погашається у другу чергу, а виплати зарплат – у першу. Тим більш вагомим останнє питання виглядає ще й тому, що дуже часто грошей банкрута для погашення вимог другої черги не залишається. А отже, враховуючи соціальну і гуманістичну спрямованість політики будь-якої сучасної держави, зокрема й України, потребу у підтримці громадян (їхніх родичів), життю та здоров'ю яких було заподіяно шкоду, а також не меншу кількість публічних інтересів, що реалізуються завдяки виплатам на державне пенсійне страхування та інше соціальне страхування, аніж завдяки

виплатам до державного бюджету України, пропонуємо усі вимоги, наведені у пункті 2 частини 1 статті 64 «Черговість задоволення вимог кредиторів» КУЗПБ, перенести до пункту 1 частини 1 цієї статті. Іншими словами, пропонуємо ці вимоги кредиторів віднести до таких, які погашаються у першу чергу. У разі позитивної відповіді законодавця на цю пропозицію номери наступних пунктів і, власне, черги задоволення вимог кредиторів слід зменшити на один. У такому разі вимоги кредиторів, визначені та наведені сьогодні у другій черзі, будуть погашені у першу чергу. Тут слід згадати правило, описане у частині 3 названої статті 64 КУЗПБ, згідно з яким у разі недостатності коштів, одержаних від продажу майна банкрута, для повного задоволення всіх вимог однієї черги вимоги задовольняються пропорційно до суми вимог, що належить кожному кредитору однієї черги [3]. Дія цього правила дасть змогу хоча б частково задовольнити вимоги із зобов'язань, що виникли внаслідок заподіяння шкоди життю та здоров'ю громадян та вимоги зобов'язань зі сплати страхових внесків на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування та інше соціальне страхування.

Висновки. На основі аналізу положень статті 64 «Черговість задоволення вимог кредиторів» та інших статей КУзПБ, поглядів учених і практиків стосовно порядку та черговості задоволення вимог кредиторів у ліквідаційній процедурі банкрутства, порівняння такого порядку і черговості з порядком та черговістю задоволення вимог кредиторів разі добровільної ліквідації АТ удалося виявити окремі дискусійні аспекти порядку задоволення вимог кредиторів у ліквідаційній процедурі і запропонувати законодавцві такі напрями їх усунення:

– погодитися з поглядами арбітражного керуючого Є. Марченка і обмежити строк розгляду господарським судом вимог конкурсних кредиторів, заявлених після закінчення строку, визначеного для їх подання, виключно протягом судової процедури розпорядження майном боржника;

– у ліквідаційній процедурі підняти рівень вимог кредиторів другої черги (зокрема, вимог із зобов'язань, що виникли внаслідок заподіяння шкоди життю та здоров'ю громадян, зобов'язань зі сплати страхових внесків на

загальнообов'язкове державне пенсійне страхування та інше соціальне страхування та ін.) до рівня першої черги задоволення вимог кредиторів із коригуванням номерів наступних черг.

Зрозуміло, що зроблені пропозиції у разі їх урахування позитивно вплинуть на інтереси одних кредиторів та їхніх груп та негативно – на інших. Узагалі, знайти способи задоволення інтересів усіх учасників процедур банкрутства (й особливо ліквідаційної процедури) навряд чи колись комусь вдасться, проте всі майбутні дослідження правового забезпечення відносин у цих процедурах мають спрямовуватися на пошук оптимального врахування та задоволення інтересів усіх учасників цих відносин. Також майбутні дослідження повинні дати відповідь на питання, що робити у разі виявлення у керівників чи власників майна банкрута на балансі інших суб'єктів господарювання, в яких вони мають певну частку, після його ліквідації значних грошових коштів (зокрема, і в криптовалюті) та/або майна; до якого суду і з якими вимогами звертатися та ін.

ЛІТЕРАТУРА

1. Поляков Б.М. Правові проблеми регулювання неспроможності (банкрутства) : автореф. дис. ... д-ра юрид. наук : спец. 12.00.04 «Господарське право; господарсько-процесуальне право» ; Інститут економіко-правових досліджень НАН України. Донецьк, 2003. 36 с.
2. Бутирський А.А. Значення інституту банкрутства для економічних відносин в Україні. *Перші наукові читання пам'яті академіка В.К. Мамутова* : матеріали круглого столу, м. Київ, 8 лютого 2019 р. Київ, 2019. С. 23–27.
3. Кодекс України з процедур банкрутства : Закон України від 18 жовтня 2018 року № 2597-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2019. № 19. Ст. 74.
4. Россия выплатила за год более миллиарда рублей по решениям ЕСПЧ. *Канал «Дождь»*. 20 июля 2020 г. URL : https://tvrain.ru/news/gossija_vyplatila_za_god_bolee_milliarda_rublej_po_reshenijam_espch-512829/.
5. Чорна Ю.В. Світові системи банкрутства: господарсько-правовий аспект : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.04 ; Ін-т економіко-прав. досліджень НАН України. Київ, 2018. 20 с.
6. Петров Є.В. Задоволення вимог кредиторів при реорганізації та ліквідації юридичних осіб. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія «Юриспруденція»*. 2014. № 7. С. 143–147.
7. Старинський М.В. Порівняльне банківське право. Суми : Мрія – 1 ЛТД, 2004. 168 с.
8. Кадала В.В., Хайлова Т.В., Гузенко О.П. Банківське право : навчальний посібник / за ред. д-ра юрид. наук, проф. Б.В. Дерев'янка ; МВС України, Донецький юридичний інститут. Львів : Магнолія – 2006, 2020. 172 с.
9. Дерев'янка Б.В. Ризики здійснення операцій з криптовалютою (біткойнами) громадян і суб'єктів господарювання України. *Форум права*. 2017. № 3. С. 33–39. URL : http://nbuv.gov.ua/j-pdf/FP_index.htm_2017_3_8.pdf.
10. Дерев'янка Б.В. Про порівняння господарської діяльності з видобутком криптовалюти («майнінгом») та здійсненням операцій із нею. *Право України*. 2018. № 5. С. 164–175.
11. Марченко Є. Конкурсні вимоги у справі про банкрутство. Новели та прогалини. *Застосування норм Кодексу України з процедур банкрутства* / за заг. ред. д.ю.н., судді Верховного Суду С.В. Жукова. Київ : Алерта, 2019. С. 46–54.
12. Джунь В.В. Теоретико-прикладні проблеми реформування законодавства України про банкрутство : автореф. дис. ... д-ра юрид. наук : спец. 12.00.04 «Господарське право; господарсько-процесуальне право» ; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. Київ, 2009. 30 с.
13. Бесянєвич О. Про особливості застосування норм про позовну давність у справах про банкрутство. *Підприємництво, господарство і право*. 2017. № 10. С. 5–9.
14. Про акціонерні товариства : Закон України від 17 вересня 2008 року № 514-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2008. № 50–51. Ст. 384.